

mišljenja i komentari

Paradoks domaćeg časopisa

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

Za vrijeme Domovinskog rata jedno je naše državno poduzeće (neću reći koje) otvorilo novo radno mjesto, radno mjesto snajperista. Čovjek bi lijepo svako jutro obukao maskirnu odjeću, uzeo pušku s optičkim nišanom, popeo se na krov upravne zgrade i legao u zasjedu. Nitko ga nije vidio niti trebao vidjeti; ukratko, tako je dobro obavljao svoj posao da su tek deset godina nakon rata otkrili, provjeravajući popise zaposlenih, da među njima prima plaću i jedan snajperist. A taj je već odavno izgubio navadu da povazan leži na krovu: ljepše mu je bilo ležati doma na svom kauču.

Nešto sam slično iskusio prije mjesec-dva. Dođem na stranice jednog domaćeg časopisa, dobro pročitam upute autorima, napišem članak koji mi se za njih čini prikladnim, pa ga pošaljem na označenu adresu. Čekam dan, dva, tri... Nitko se ne javlja. Možda su na godišnjem odmoru. Onda odlučih da ću svakog ponedjeljka točno u 13:00 slati upit o sudbini rukopisa (provjerena metoda). Onda provjerih je li sve s vezama točno. Poslah na server poruku s netočno adresom. Odmah mi se vratila. Onda počeh slati poruke članovima uredništva. Ništa. Na kraju ih nazovem. Telefon zvoni, zvoni, ali nitko se ne javlja. Ne javlja se u deset, ne javlja se u podne, ne javlja se popodne. Na kraju sam poslao poruku: "Ima li koga živog?" Ništa – svi su mrtvi.

Znam da se već izgubio lijep običaj da na svako pismo treba odgovoriti, u najmanju ruku otpisati da si pismo primio. Barem bi slušalicu trebalo podići.

A onda se dosjetih. Pogledam na Hrčak i vidim: časopis ove godine nije izdao nijedan broj. Izlazi li ili ne izlazi? Piše, opet na svemoćnom internetu, da je ove godine primio od Ministarstva 40 000 kuna. To bi bilo dovoljno za jedan broj ili – vjerojatnije – za pokrivanje dijela prošlogodišnjih dugova, kada nije primio ništa. I što sad?

Nisu oni bezobrazni, nego si ti glup. Glup si, prvo, što gledaš upute autorima, umjesto da gledaš na Hrčak, da vidiš izlazi li časopis uopće. Izlazi li? To ne bi nitko sa sigurnošću znao reći. Ni glavni urednik glavom.

Najbolje bi bilo reći da časopis izlazi sa zakašnjenjem. Ili da će nastaviti izlaziti kad dođu novci. Baš poput onog snajperista na krovu koji će doći (leći) na svoje radno mjesto kad izbije rat.

Opet sve naopako. U normalnom poslovnom svijetu ako nešto ne ide, ako se posluje s gubitkom, pa čak i s nedovoljnim dobitkom, onda se proglašava bankrot. Časopis se ukida pa se čekaju neka bolja vremena da se pokrene slična edicija. Ovako ne znaš na čemu si. Bio sam (i još uvijek jesam) u uredništvu jedne takve periodike

koja izlazi neperiodično. Već tri godine ne dolazim na sastanke uredništva, jer mi nakon šest godina nisu objavili nijedan od tri članka koji su naručili i koji su, da bude posve jasno, prošli ne samo sav recenzentski nego i urednički postupak.

I što sad? Nitko ne ukida časopis, nitko ne pokreće bankrot, jer nitko to ne želi niti mora učiniti. Naši časopisi žive poput Ukletog Holandeza:

*Wann alle Toten auferstehn
Dann werde ich in Nichts vergehn,*

ne prije!

Zašto naši časopisi žive poput Ukletog Holandeza ili, ako vam je draže, poput vampira ili zombija?

Odgovor je jednostavan: zato što malo tko svoj urednički ili izdavački posao shvaća ozbiljno. Časopis mora izlaziti, svi se slažu, ali kako i zašto, to nitko ne bi znao reći. Nitko nema hrabrosti da ga ukine, a opet nitko nema snage ni sposobnosti da ga spasi od propasti. Doći će bolja vremena, raščistit će se situacija, mnogi će propasti, a mi ćemo ostati, pa će od novca što ga dodjeljuje Ministarstvo ostati više za nas.

Slaba je to logika. Nitko ne plaća više ako može plaćati manje. Jedan naš umnik iz Akademije (HAZU) javno na jednom skupu reče kako ne treba plaćati ni autore ni urednike. Akademike, dakako, treba, premda – zna se – ne rade ništa za svoj "honorar". I ne trebaju raditi. Iza njihova "honorara" krije se državna renta, upravo onakva kakvu su primali ugledni znanstvenici u 18. stoljeću. Gospodi treba davati novac da bi mogla gospodski živjeti. A one koji rade, kmetove, ne treba plaćati, jer ako im daš novac, oni će se njime upropastiti. Otići će do prve birtije i sve zapiti. Kmet je navikao na rad, on ne može bez njega. "Ti želiš izvesti njega (seljaka) iz njegova životinjskog stanja i dati mu moralne potrebe, a meni se čini da jedina moguća sreća jest životinjska sreća, a ti mu je hoćeš oduzeti", govoraše knez Andrej iz Tolstojeva *Rata i mira*. Neki su ljudi rođeni da rade, da dirinče, da drugih misli nemaju nego kako da djeci kupe knjige ili plate režije. Oni drugi su pak rođeni zato da uživaju u životu, ma što to značilo. Možda i tako da se, kako se to lijepo u Zagrebu kaže, špinče svojim titulama. Plemići i kmetovi. Feudalizam u 21. stoljeću.

Pred nama je buržoaska revolucija. Samo da bi se do toga došlo treba, kao što reče Karl Marx, izgraditi klasnu svijest. A to u našem slučaju znači doći do spoznaje da svaku kunu treba pošteno, na tržištu, zaraditi i svakog radnika pošteno, prema radu, platiti.